

Cultureel Kapitaal

debat over cultuureducatie en cultuurparticipatie

opinie

auteur Evert Bisschop Boele
datum 28 september 2016

Weg met 'onze' cultuur! Maar investeer wel in goed cultuuronderwijs

Christiaan Weijs stelde op dit platform voor om elke 18-jarige 500 euro te geven, ter besteding aan Europese kunst en cultuur. Dat heeft helemaal geen zin, reageert Evert Bisschop Boele. Investeer die 500 euro per 18-jarige liever in de ontwikkeling van goed kunstonderwijs op de basis- en middelbare school. Daar doen we onze samenleving een veel groter plezier mee.

In Italië krijgt elke 18-jarige 500 euro om te besteden aan Italiaanse kunst en cultuur, als tegenwicht tegen islamitische radicalisering. Christiaan Weijs vindt dat, getuige zijn blog op Cultureel Kapitaal, ook uitstekend passen in Nederland. 'Onze' cultuur is immers een stuk beter dan alle andere, zegt hij minister Schippers na. En zeker dan die achterlijke islamitische cultuur. En omdat wij onze superieure waarden danken 'aan schrijvers en zangers, aan schilders en aan denkers' moet die 500 euro voor iedere 18-jarige ook in Nederland beschikbaar komen.

Moe en droevig word ik ervan. Maar het voelt ook als een burgerplicht om je teweer te stellen tegen pogingen om een ingewikkelde werkelijkheid te versimpelen tot een platte 'wij-zij'-boodschap. Dus toch maar twee opmerkingen, allebei over cultuur maar wel over cultuur in twee verschillende betekenissen.

Cultuur is gedrag

Eerst een opmerking over cultuur in de brede zin van het woord. Daarmee bedoel ik datgene wat mensen bindt tot een samenleving en wat mensen verdeelt in groepen, datgene wat bestudeerd wordt in de culturele antropologie en de sociologie.

In de wetenschap is men er al een aantal decennia achter dat die cultuur niet een 'ding' is. In het dagelijks taalgebruik 'hebben wij een (superieure) cultuur' of 'hebben zij een (achterlijke) cultuur' [cultuur als boundary construction, noemt de antropoloog Fredrik Barth dat]. In werkelijkheid is cultuur niet iets wat je hebt, niet iets wat van jou of van iemand anders kan zijn, niet iets wat in je zit. Je bent geen onderdeel van 'de Nederlandse cultuur' en je 'bent' ook niet Nederlands; je gedraagt je hooguit als een Nederlander. Wat dat precies betekent is onderwerp van discussie en onderhandeling, en betekende 50 jaar geleden iets anders dan nu.

Landelijk Kennisinstituut
Cultuureducatie en Amateurkunst
Kromme Nieuwegracht 66
Postbus 452
3500 AL Utrecht
030 711 51 00
info@lkca.nl

Auteur

Evert Bisschop Boele is lector aan het Kenniscentrum Kunst & Samenleving/Prins Claus Conservatorium van de Hanzehogeschool Groningen.

Lees meer over cultuuronderwijs

Dans is de verborgen taal van de ziel. Dus bezuinig niet op amateurdans
Stefan Franz >

Weg met 'onze' cultuur! Maar investeer wel in goed cultuuronderwijs
Evert Bisschop Boele >

Laat ook cultuureducatie de plek zijn waar het mag schuren
Geert Drion >

Mensen zijn gelijkwaardig, wat zij voortbrengen is dat niet
Christiaan Weijs >

Achter elke zingende leerkracht zie ik dertig zingende kinderen.
Tips voor onzekere leerkrachten
Chris Winsemius >

Anders gezegd: cultuur bestaat uit onze gedeelde en betwiste manieren van doen en van spreken. Met die manieren van doen en van spreken bouwen wij voortdurend aan onze sociale werkelijkheid, ieder afzonderlijk in voortdurende afstemming - of strijd - met anderen.

Vanuit dat standpunt bestaat 'onze' Cultuur niet. Cultuur is een individuele activiteit en cultuur is afstemming van gedrag. Als die afstemming lukt is het prachtig, als het niet lukt (teveel boundary construction) is het rampzalig. Cultuur is daarom wellicht eerst en vooral een morele opdracht – de opdracht om samen met anderen te leven.

Moslimextremisten lappen die opdracht aan hun laars. Dat is verwerpelijk. Maar dat heeft niets te maken met 'de achterlijke islamitische Cultuur' en zegt niets over de superioriteit van Europa. Het zegt iets over de onwil van individuen om hun morele opdracht tot samenleven te verwelkomen – iets wat ze delen met bijvoorbeeld onze mede-Europeaan Anders Breivik. En wie wil weten waarom ze dat doen, moet niet naar hun collectieve 'Cultuur' kijken, maar naar hun individuele biografie zoals die in sociale context tot stand is gekomen.

Kunst is geen pil

Dan iets over cultuur in de zin van 'kunst en cultuur', datgene wat Christiaan Weijts 'manifestaties van kunst en vermaak' noemt. Het idee is blijkbaar dat 18-jarigen die geld krijgen om zulke manifestaties van kunst en vermaak te consumeren daar beter van worden. Lees een Europees boek, bekijk een Europees schilderij, beluister een Europees muziekstuk, en alles komt goed. Hier is sprake van dezelfde misvatting: dat kunst een ding is, en dat er in zo'n ding iets consumeerbaars zit dat een heilzaam effect heeft: kunst als pil.

Maar zoals cultuur in brede zin geen ding is, zo is 'kunst en vermaak' dat ook niet. De betekenis van 'kunst en vermaak' zit niet in de 'manifestatie', in het ding, het werk, de uitvoering. Het zit overigens ook niet in het individu. Het zit precies daar tussen in. Ook cultuur in de zin van kunst is gedrag: het is de relatie tussen het individu en muziek, beelden, dans, drama, literatuur. Die relatie is individueel maar speelt zich af binnen de mogelijkheden van de sociale context. En hij is diep verankerd in de individuele biografie.

Het heeft dus geen zin te investeren in het consumeren van Europese cultuur. Hitler was Hitler en tegelijkertijd Wagnerliefhebber. Als je echt wil investeren in kunst als middel om onze morele uitdaging met anderen samen te leven gestalte te geven, dan moet je dus investeren op de plekken waar individuen dat kunnen oefenen. Dan moet je dus investeren in projecten waar kunst en samenleving elkaar ontmoeten met dat oogmerk. En je moet investeren in muziekonderwijs, dansonderwijs, dramaonderwijs, beeldende kunstonderwijs, literatuuronderwijs. Maar dan wel in een vorm die er uiteindelijk om gaat door middel van kunst een mens-in-deze-wereld te zijn. In termen van Gert Biesta: om kunstonderwijs dat niet alleen (en misschien niet in de eerste plaats) socialiserend (kinderen maken kennis met de canon) en kwalificerend (creativiteitsbevorderend) is, maar vooral ook subjectiverend. Kunstonderwijs dat individuen vormt die in de samenleving daadwerkelijk kunnen samenleven, vanuit hun eigen persoonlijkheid en in respect voor anderen.

Investeer die 500 euro per 18-jarige liever jaarlijks in de ontwikkeling van goed kunstonderwijs op de basisschool en in het voortgezet onderwijs, zou ik zeggen. Daar doen we onze samenleving een veel groter plezier mee.

Foto: [Ted van den Bergh, Flickr.com](#)

[Lees meer over andere onderwerpen](#)

[Dans is de verborgen taal van de ziel. Dus bezuinig niet op amateurdans](#)
Stefan Franz >

[Ouderen en cultuurparticipatie: actie van gemeenten gevraagd](#)
angela van dijk / jolanda horsten >

['Each one teach one': Wie stelt het Nederlands hiphoperfgoed veilig?](#)
Miriam Geerdes-Gazzah >

[Maak beter gebruik van vrijwilligers, want zij genereren cultureel en sociaal kapitaal](#)
Cees van den Bos >

[Mooi geschilderd! Daar moet je wat mee doen!](#)
Lucas de Waard >

twitterfeed

[Katrien Duck](#)
RT [@LKCA](#) : Stefan Franz:
Amateurdans essentieel voor talentontwikkeling! [CultureelKapitaal @AnnetteTT @AllesOverDans](#)
<https://t.co/q1YhZ93r...>
6-10-2016 @ 22:2

[Annette Truijens](#)
RT [@LKCA](#) : Stefan Franz:
Amateurdans essentieel voor talentontwikkeling! [CultureelKapitaal @AnnetteTT @AllesOverDans](#)
<https://t.co/q1YhZ93r...>
6-10-2016 @ 13:52

[LKCA](#)
Stefan Franz: Amateurdans essentieel voor talentontwikkeling!
[CultureelKapitaal @AnnetteTT @AllesOverDans...](#)
twitter.com/i/web/status/7...
6-10-2016 @ 12:1

[Merijn van Veen](#)
Zeker interessant! [cultureelkapitaal @LKCA](#)
twitter.com/VRIJDAGCCG/sta...
5-10-2016 @ 16:46

[meer tweets >](#)